

«глибинного знання справи», а також «холоднокровності та фізичної витривалості, що має вирішальне значення для виходу з глухого кута в складних ситуаціях». Він зазначає «для того, щоб примирити непримиренне, дипломату потрібно поєднувати численні та іноді суперечливі риси характеру: терпіння і жвавість, твердість і м'якість, покірність і гордість, вміння керувати часом і людьми, вмело володіти словом і мовчанням, умінням користуватися довірою, але і зберігати таємниці, здатністю невідкладно приймати рішення і виграти час для того, щоб вийти з-під тиску. Він повинен, врешті-решт, вміти поступитися, якщо потрібно» [2, с. 197].

Власне, важливість критичної та об'єктивної оцінки партнера з переговорів стоїть поза будь-яким сумнівом. Висновок можна зробити таким, що ефективний переговорник, який прагне досягти результату повинен володіти необхідними якостями: вміти запитувати, уважно слухати, спостерігати за невербальною поведінкою співрозмовника, бути компетентним у предметі обговорення та чітко знати, який результат необхідно досягти. Важливо знати не лише політичні погляди партнера, його наміри, цілі та пріоритети, але й професійні якості, мотиви, манеру спілкування, досвід у переговорній взаємодії, обізнаність у предметі дискусії. Будь-яка людина, навіть президенти та керівники урядів мають свої слабкі місця. Це може бути некомпетентність у певних питаннях, неспроможність приборкувати власні емоції і нездатність раціонально мислити. Використання слабких місць опонента на переговорах, щоб змусити його нервувати, позбавити візаві впевненості, не є забороненим прийомом, але попри це не варто забувати про такт, ввічливість та належну поведінку, якої повинні дотримуватися особи, що прагнуть називатися політичним істеблшментом. Складно піддати сумніву те, що переговори є невід'ємною складовою політики, і часто-густо результат переговорного процесу істотно впливає на перебіг історії, корегує розвиток цілих держав та зачіпає людські долі.

Список використаних джерел

1. Василенко И. А. Политические переговоры / И. А. Василенко. – М.: Инфа–М, 2010. – 396 с.
2. Дубинин Ю. В. Мастерство переговоров. – М., 2009. – 304 с.
3. Жирар М. Индивиду в международной политике / Пер. с фр. под ред. П. А. Цыганкова. – М.: Международная педагогическая академия, 1996. – 204 с.
4. Зонова Т. В. Современная модель дипломатии: истоки становления и перспективы развития: Учебное пособие. – М.: РОССПЭН, 2003. – 336 с.
5. Кальер Ф. О способах ведения переговоров с государями / Ф. Кальер. – М., 2000. – 147 с.
6. Лебедева М. М. Политическое урегулирование конфликтов / М. Лебедева. – М., 1999. – 271 с.
7. Мокшанцев Р. И. Психология переговоров / Р. И. Мокшанцев. – М.–Новосибирск, 2002. – 258 с.
8. Никольсон Г. Дипломатия / Г. Никольсон. – М.: ОГИЗ, 1941. – 132 с.
9. Ниренберг Дж. Секреты успешных переговоров / Дж. Ниренберг, И. Росс. – М.: Омега, 2007. – 160 с.
10. Пеке Антуан. Рассуждение об искусстве переговоров. Серия: Классика дипломатии. – М.: Научная книга, 2004. – 192 с.
11. Селлих К. Переговоры в международном бизнесе / К. Селлих, С. Джейн. – М.: Добрая книга, 2005. – 336 с.
12. Тихомирова С. Б. Конфликтология та теорія переговорів: підручник / С. Б. Тихомирова, С. Р. Постоловський. – Рівне: Перспектива, 2007. – 389 с.
13. Чурикова А. Е. Роль личностного фактора в процессе политических переговоров: автореф. дис. ... канд. полит. наук: спец. 23.00.02 «политические институты, процессы и технологии» / А. Е. Чурикова. – М., 2011. – 149 с.

14. Шеретов С. Г. Ведение международных переговоров. [Учеб. пособие] / С. Г. Шеретов / Ин–т междунар. права и междунар. бизнеса «Данекер». – Алматы, 2004. – 155 с.

15. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения / Пер. с англ. А. Гореловой; Предисл. В. А. Кременюка. – М.: Наука, 1992. – 158 с.

References

1. Vasilenko I. A. Politicheskie peregovory / I. A. Vasilenko. – M.: Infa–M, 2010. – 396 s.
2. Dubinin Ju. V. Masterstvo peregovorov. – M., 2009. – 304 s.
3. Zhirar M. Individy v mezhduнародnoj politike / Per. s fr. pod red. P. A. Cygankova. – M.: Mezhdunarodnaja pedagogicheskaja akademija, 1996. – 204 s.
4. Zonova T. V. Sovremennaja model' diplomatii: istoki stanovlenija i perspektivy razvitija: Uchebnoe posobie. – M.: ROSSPJeN, 2003. – 336 s.
5. Kal'er F. O sposobah vedenija peregovorov s gosudarjami / F. Kal'er. – M., 2000. – 147 s.
6. Lebedeva M. M. Politicheskoe uregulirovanie konfliktov / M. Lebedeva. – M., 1999. – 271 s.
7. Mokshancev R. I. Psihologija peregovorov / R. I. Moshkancev. – M.–Novosibirsk, 2002. – 258 s.
8. Nikol'son G. Diplomatiya / G. Nikol'son. – M.: OGIz, 1941. – 132 s.
9. Nirenberg Dzh. Sekrety uspešnyh peregovorov / Dzh. Nirenberg, I. Ross. – M.: Omega, 2007. – 160 s.
10. Peke Antuan. Rassuzhdenie ob iskusstve peregovorov. Serija: Klassika diplomatii. – M.: Nauchnaja kniga, 2004. – 192 s.
11. Sellih K. Peregovory v mezhduнародnom biznese / K. Sellih, S. Džejn. – M.: Dobraja kniga, 2005. – 336 s.
12. Tyhomirova Je. B. Konfliktologija ta teorija peregovoriv: pidručnyk / Je. B. Tyhomirova, S. R. Postolovs'kyj. – Rivne: Perspektyva, 2007. – 389 s.
13. Churikova A. E. Rol' lichnostnogo faktora v processe politicheskikh peregovorov: avtoref. dis. ... kand. polit. nauk: spec. 23.00.02 «politicheskie instituty, processy i tehnologii» / A. E. Churikova. – M., 2011. – 149 s.
14. Sheretov S. G. Vedение mezhduнародnyh peregovorov. [Ucheb. posobie] / S. G. Sheretov / In–t mezhduнар. prava i mezhduнар. biznesa «Daneker». – Алматы, 2004. – 155 s.
15. Fisher R., Juri U. Put' k soglasiju, ili peregovory bez porazhenija / Per. s angl. A. Gorelovoj; Predisl. V. A. Kremenjuka. – M.: Nauka, 1992. – 158 s.

Gerasimovich V. A., postgraduate, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), gerasimovich92@gmail.com

The negotiation process as an integral component of the policy and the role of a personality in negotiations

The article describes the negotiation process as an integral part of the political life of the society. The approaches of some researchers to the understanding of negotiations in the policy are revealed. Their role and place in the political sphere are defined. The attention is focused on the role of a personality in political negotiations. We clarify the characteristics and qualities that a modern and successful negotiator should have. The typology and components of political negotiations are thrown light upon.

Keywords: negotiations, political conflict, the role of a personality, politics, the settlement of political conflicts.

* * *

УДК 334.02

Верьовкін В. В.,
кандидат філологічних наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна, Київ), v.veryovkin@gmail.com

СОЦІАЛЬНЕ ВІДЧУЖЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Досліджено складний процес переходу суспільства від індустріального до інформаційного устрою. Виявлено основні тенденції та стратегічні орієнтири подальшого розвитку інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформація, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, соціальне відчуження.

Сучасне суспільство – суспільство швидких і радикальних змін. Одна з головних проблем людини як соціальної і раціональної істоти – своєчасна і ефективна адаптація до нових зовнішніх умов, якими є не тільки природне довкілля і буденний світ, а й соціальне середовище. Це спричинено виникненням галузі виробництва, яка пов'язана з інформатизацією, що зумовило появу у наукових дослідженнях і культурі. Ці зміни комплексно впливають на все суспільство і призводять до значних перетворень виробничого і духовного життя людини.

Відправною точкою нашого дослідження є нові шляхи утворення сучасного суспільства. Західні науковці все частіше говорять про «інформацію» як відмінну рису сучасного світу, як рису доби інформації, зазначаючи, що «режим інформації» переважає, ми вже є «інформаційним суспільством» і ми повинні дійти згоди з результатом інформації, а саме «невагомою економікою», та з підготовкою до плану переходу в «глобальну інформаційну економіку». Дуже багато авторів визначили інформаційне суспільство на основі аналізу країн з однаковим способом життя такими як Сполучені Штати, Великобританія, Японія, Німеччина. Так стверджується, що політики, лідери бізнесу віднайшли ідею «інформаційного суспільства» в своїх серцях, та разом з Європейським Союзом закликають до швидкого коригування та реагування до умов «глобального інформаційного суспільства», тим самим йдучи слідами Японії, які прийняли концепцію інформаційного суспільства на початку 1970 рр. [22].

Соціокультурна складова процесів інформаційної «технологізації» вже давно усвідомлена не тільки на науково-експертному, а й на політичному рівні. У сучасному розумінні «інформаційне суспільство» – це передусім гуманітарна категорія, що описує якісні суспільні трансформації, зміщення акцентів з виробничої до невиробничої сфери, зміну характеру інформаційних потоків, групових та індивідуальних ідентичностей.

Дбаючи про належний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційно розвинені країни вже тривалий час у своїй державній політиці основну увагу приділяють саме доктринальним підходам, що дозволяє відслідковувати і, по можливості, контролювати суспільні зміни спричинені інформаційними технологіями.

На дослідження засноване на дослідженні статистичних даних взятих з офіційного вебпорталу Державної служби статистики України [1; 2] (див. табл.).

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що в умовах все зростаючої глобалізації перед науковцями постають все нові й нові завдання, від вирішення яких залежить розвиток і стабільність суспільства і держави в цілому, тому аналіз трансформаційних процесів суспільства, допоможе нам краще зрозуміти їх сутність тим самим й зумовлена актуальність нашого дослідження.

Метою статті є системна ідентифікація підходів до вивчення форм соціального відчуження в інформаційному суспільстві в контексті міждисциплінарного підходу до аналізу даного явища.

Дана мета вимагає вирішення наступних завдань:

1) визначити теоретико-методологічні засади вивчення соціального відчуження;

2) проаналізувати останні дослідження та публікації, що їх присвячено проблемі виникнення та функціонування соціального відчуження;

3) ідентифікувати особливості соціального відчуження й окреслити на цій основі перспективи дальших наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Соціальне відчуження поступово стає предметом розгляду у вітчизняних досліджень [3; 4; 5]. Воно є ключовим поняттям у міжнародній дискусії з питань соціальних недоліків, які виникають у результаті переходу до інформаційного суспільства. Це свідчить про все зростаюче усвідомлення соціальних ризиків, пов'язаних з поточним процесом соціально-економічних перетворень. Наприкінці цього століття, на думку Алена Турена (Alain Touraine), така філософська категорія буття «вгору чи вниз», може бути «зменшена в масштабі» [19; 8].

Так у Франції, поняття соціальне відчуження, засноване на традиції соціальної солідарності, набуло популярності з 1960-х роках, і відіграло важливу роль у формуванні теоретичних дискусій, політичного дискурсу і втручання держави у розвиток цього поняття. Але проблема соціального відчуження почала поширюватись Європою тільки з кінця 1980-х – початку 1990-х років [16, с. 535].

У 1989 році Радою Міністрів з соціальних питань тодішнього Європейського співтовариства було прийнято рішення про боротьбу з «соціальним відчуженням для підтримки інтеграції та солідарності Європи». Обсерваторія національної політики по боротьбі з соціальним відчуженням була створена в 1990 році Європейською комісією.

Таблиця

Місяць	Кількість зареєст. безроб., тис. осіб	Допомогу по безроб. отримують, тис. осіб	Вільних робочих місць (вакантних посад)	Навантаження зареєст. безробітних на 10 вільних роб. місць	Працевлаштування зареєстрованих безробітних за статтю	
					Жінки	Чоловіки
Січень	508,6	414,4	31,3	162	11,6	7,8
Лютий	508,2	416,7	38,9	131	15,1	13,3
Березень	467,5	376,8	49,9	94	19,9	34,3
Квітень	434,7	339,0	39,6	110	24,7	37,9
Травень	416,4	333,2	45,3	92	18,4	18,9
Червень	388,9	314,2	40,8	95	18,3	16,0
Липень	369,7	293,6	42,4	87	14,8	12,5
Серпень	355,7	282,6	53,9	66	14,1	10,7

У Білій книзі «Зростання, конкурентоспроможність, зайнятість», опублікованій Європейською комісією в 1994 році, був заклик до боротьби проти соціального відчуження і «бідності, яка принижує чоловіків і жінок і розколює суспільство на дві частини».

Протягом 1990-х років, кілька європейських країн, зокрема Німеччина, Італія, Португалія та Данія, вжили заходів проти соціального відчуження зі створенням нових установ. На тлі цього британський уряд опублікував звіт про соціальне відчуження в країні і запропонував конкретні заходи по боротьбі з соціальним відчуженням [18].

У той час як у Франції дебати з приводу соціальних недоліків завжди зосереджувались на активній інтеграції людей у соціальний діалог з політичним акцентом на соціальну солідарність, в британській традиції домінуючою концепцією для вивчення соціальної різниці було розуміння «бідності». Це призвело до виникнення поняття «межа бідності», за якою людина визначалась як «бідна», акцентуючи увагу політиків на заходах для полегшення «*poverty trap / пастки бідності*» [14] або забезпечення соціальної підтримки [11].

У різних наукових колах, розуміння поняття «інформаційного суспільства» істотно відрізняються. Ідея формування «інформаційного суспільства» розробляється в різних теоретичних контекстах, але не як теоретична концепція у своєму власному праві. У літературі вона носить переважно міждисциплінарний характер. Так і соціальні наукові дисципліни, як політична економіка, бізнес-дослідження, соціологія організацій, комунікацій, медіа науки, політичні і освітні науки, а також соціологія в цілому, природничі та технічні науки беруть активну участь у розгортанні дискурсу про інформаційне суспільство. Цей дискурс про інформаційне суспільство з акцентом на соціальні зміни, які формуються навколо кількох головних тем:

- інформаційне суспільство як інформаційна економіка;
- інформаційне суспільство в постіндустріальному суспільстві;
- інформаційне суспільство як перехід від промислового суспільства;
- інформаційне суспільство як суспільство знань.

Спільним для всіх досліджень є те, що в інформаційному суспільстві знижується значення бюрократичного управління, і працівники при виконанні своїх основних функцій стають більш самостійними, а кожна організаційна одиниця являє собою окремий модуль, спрямований на вирішення конкретного завдання або групи завдань. Система цінностей змінюється в тому напрямку, в якому громадськість вимагає від компаній вирішення не тільки економічних, але й соціальних проблем, так скажімо виникають і активізуються об'єднання з захисту прав споживачів та інші організації, причому їх діяльність стає все більш різносторонньою, що враховує інтереси різних типів споживачів.

Одним з основних наслідків введення нової організаційної логіки, описаної нами вище, є дестабілізація кар'єри в бюрократичній структурі, яку підтримують більшість професійних управлінських співробітників.

Менша кількість тих, хто зайнятий в цій сфері в даний час не зможе бути забезпечена робочим місцем протягом усього життя та безперервного просування по службі [8].

Але це не означає, що стратегія реструктуризації компаній може призвести до абсолютного зменшення числа робочих місць в сфері управління, навпаки, це прогнозовано збільшить попит на працівників управлінських професій, що істотно збільшить їх кількість. Крім того, наукові бізнес-послуги будуть однією з небагатьох галузей з безперервним зростанням робочих місць. Зростаючий попит на управлінські, професійні знання працівників, визначатиметься збільшенням усвідомлення «ризиків» самими працівниками. З закінченням бюрократичної структури, групи робітників повинні будуть приймати гнучкі умови кар'єрного зростання [7]. Неминучою особливістю моделей «гнучкості в професійній кар'єрі», за словами Лі Патрика Брауна (Lee Patrick Brown), є те, що вони за своєю суттю небезпечні [8].

Наслідком такого розвитку буде те, що безробіття постійно впливатиме на все нові й нові категорії людей. Ті працівники, які були задіяні протягом тривалого часу в «нормальних», тобто нестабільних умовах будуть скорочуватись [22, с. 619–620]. Звичайно, дуже велика кількість працівників, з так званими «*soft skill / м'які навички*» опиняться у більшій загрозі безробіття по відношенню до кваліфікованих робітників але звільнення, які викликані аутсорсингом, раціоналізацією і реструктуризацією часто впливатимуть і на керівників середньої ланки, і на фахівців, зокрема. Аутсорсинг відділу або його передача в іншу країну є одним із прикладів. В цьому випадку не індивідуальні, а менш кваліфіковані люди будуть стояти перед вибором.

Наукові результати досліджень. Стратегії реструктуризації, які викликані глобальною конкуренцією, значною мірою сприятимуть масовому зростанню безробіття. Але найбільш жакливим будуть не масштаби безробіття, а їх структуризація, що збільшить характер тривалості явища, та викличе серйозні проблеми, які будуть з'являтися на робочих місцях в продовж тривалого часу.

Роберт Салейс (Robert Salais) пише про поширення нестабільних форм зайнятості, що є важливим фактором, який викликає тривале безробіття [15]. У такій ситуації зниження попиту на робочу силу буде погіршувати пошук роботи для безробітних. Безробітні постійно мігруватимуть від однієї незахищеної і некваліфікованої роботи до іншої, у той час як молоді і висококваліфіковані люди будуть бенефіціарами новостворюваних робочих місць.

Часто наше майбутнє суспільство описується як надзвичайно сегментоване. За таких умов тільки невелика група основних працівників матиме статус захищеності перед втратою і контракти на невизначений термін. Основні робочі місця займуть ті, чиї навички мають найбільш важливе значення для основних напрямків діяльності фірми. Вони будуть зобов'язані прийняти «функціональну гнучкість» [6], також відому похідну від таких понять як «внутрішня гнучкість» або «польова гнучкість» [13], що стосується здатності роботодавця змінювати розподіл роботи всередині організації, їм буде легко внести зміни в штат роботи працівників, коли це буде потрібно.

У зв'язку з тим, що компанії при організації виробничих процесів на глобальному рівні здійснюють пошук центрів як «широкими шляхами» так і в навколишньому довкіллі «нижкими дорогами», тільки обмежена кількість регіонів

зможе зайняти позиції знань і зможе бути залучена в центри мереж глобальних організацій [8].

Існує твердження, що трансформація традиційної індустріальної економіки в те, що називається інформаційним суспільством або суспільством знань, призведе до нових форм соціального відчуження. Одним з аспектів є те, що зміна форми організації бізнес-процесів і формування мережевих структур в економіці посилять значення пріоритетності окремих видів професій. Брюс Ф. Вебстер (Bruce F. Webster) виділяє такі групи: «ті, які керують і ті, що працюють через глобальні мережі; ті, які здатні запропонувати інтенсивність дизайну; ті, які можуть забезпечити високу додану вартість продукції і послуг на основі наукових знань, творчої майстерності, фінансової кмітливості, або навіть ефективної реклами. Всі ці види діяльності можна охарактеризувати як інформаційні, вони все більше і більше пронизують нашу працю інформацією [22].

Як тільки вирішення проблеми буде знайдено, група розпадається і її члени починають працювати в інших групах, часто з зовсім іншими партнерами. Тому їх найвищою якістю є високий рівень гнучкості. Цих людей називають інформаційними або працівників розумової праці або символічними аналітиками. Передбачається, що вони складуть близько 30% всієї робочої сили [22].

У той же час, ми можемо бачити безперервне перетворення неявного знання в кодифіковане знання. З одного боку, ті люди, чий знання можуть бути кодифіковані не можуть бути охарактеризовані як недосвідчені, оскільки їх знання більше не є активом, яке необхідне для процесу виробництва. Філіпп Браун (Philipp Brown) говорить про вроджену упередженість до навичок нових ІКТ, оскільки все більше число навичок стають повністю кодифікованими і їх значення різко знижується [9, с. 53]. Ці люди з застарілими навичками і знаннями, будуть зазнавати труднощів і можуть залишитись без роботи.

Зростання групи висококваліфікованих і дуже гнучких працівників розумової праці, з одного боку, і збільшення кодифікації знань, з іншого боку, може привести до поглиблення сегментації в суспільстві. Кастельс (Castells) припускає, що символічні аналітики будуть не тільки рости в верхніх рядах компаній, але вони будуть також брати на себе ключові позиції в суспільстві. Проте, згаданий автор побоюється, що переважна більшість робочих, менш кваліфікованих і гнучких, ніж вони, будуть формувати новий нижчий клас, який буде більш-менш непотрібним для інформаційного суспільства.

Інформаційне століття, на думку цього автора, буде виключати значну кількість людей не тільки в менш розвинених частинах світу, але і в розвинених містах.

Для запобігання або боротьбі з соціальним відчуженням існують різні підходи. Вони засновані, як стверджує Жан-Баптист де Фокалд (Jean-Baptiste de Foucauld), на концепції соціальної справедливості, відмінно від тієї, що лежить в основі післявоєнного соціального консенсусу, який просто застрахував населення від прогнозованих ризиків. Ми можемо розрізнити індивідуалістичні і колективістські підходи. Індивідуалістські підходи часто визначаються як соціальне відторгнення зв'язку з громадою і соціальними правами.

Право на працю можна розглядати в якості ключового соціального права. Акцент тут робиться не на зайнятості, а на компенсації доходів через соціальне забезпечення, а

інтеграція робочого процесу є метою стратегій боротьби з соціальним відчуженням. Таким чином, безробітні та випускники шкіл, які мають труднощі у пошуку роботи, будуть основними цільовими групами. Наступні заходи активної політики на ринку праці можна розглядати у якості ключових елементів стратегії:

- перекваліфікація безробітних у відповідності з новими вимогами ринку праці;
- присвоєння субсидій по заробітній платі для створення нових робочих місць у фірмах;
- сприяння зайнятості населення поза ринком праці.

Перекваліфікація безробітних у зв'язку з вимогами ринку праці не може бути зведена до навчання працівників тільки спеціальним знанням. Замість цього її головною метою є зміцнення своїх позицій на ринку праці, так як у майбутньому все більшої кількості працівників доведеться самотужки опанувати нове бачення – гнучкість кар'єри. Тому безліч різних навичок і умінь, таких як соціальні навички, оволодіння цифровими уміннями і управлінськими компетенціями, набувають все більшого значення.

Існує завжди ризик того, що введені субсидії не будуть створювати нові робочі місця або принаймні стабільну зайнятість. З одного боку, компанії будуть наймати тільки тих працівників, які будуть їм необхідні у будь-якому випадку; з іншого боку, досить ймовірно, що компанії будуть наймати тільки тимчасових працівників. Тому важливо поєднувати зайнятість на основі субсидій по заробітній платі з кваліфікаційним елементом. Сприяння зайнятості поза ринком праці та диссоціювання роботи від зайнятості, означатиме, що люди стануть соціально інтегрованими, хоча вони і не будуть інтегровані професійно.

Крім того, така стратегія допоможе людям управляти своєю незайнятстю [22, с. 621]. Сприяння зайнятості поза ринком праці часто поєднується зі стратегією, щоб гарантувати зайнятість для тих людей, які були безробітними протягом більш тривалого періоду часу.

Варіанти втручання у навчання підтримуватиме працездатних працівників, активна соціальна політика на ринку праці, в тому числі заходи, на подальше навчання, субсидювання заробітної плати або створення робочих місць за межами ринку праці допоможе людям уникнути соціального відчуження, але це не завжди буде повністю вирішувати проблеми. Навпаки, ці заходи часто розглядаються як дуже обмежені, особливо у довгостроковій перспективі. Для вирішення проблеми соціальної ізоляції потрібен принципово новий солідарний підхід, або іншими словами, потрібна нова угода. Це не означає гарантій матеріального забезпечення, але повторного встановлення меж між відчуженням людей і суспільства.

Поділ праці розглядається у якості ключового підходу у відновленні солідарності. Загальне скорочення робочого часу перетвориться в один з варіантів збільшення робочих місць. Розподіл існуючого робочого часу серед більшого числа людей шляхом скорочення загальної кількості, розглядатиметься у якості захисної стратегії; низький попит сприйматиметься як даність. Чи матиме загальне скорочення робочого часу значний вплив на рівень зайнятості питання спірне. На нашу думку воно буде більше відігравати роль інструмента стабілізації, ніж збільшення зайнятості.

Просування ідеї неповного робочого дня обговорюється також у якості стратегії для обміну роботою серед все більшої кількості людей. Як неповний робочий день застосовується для низькокваліфікованих робочих місць, зокрема, що може допомогти зменшити проблему, викликану зростанням потреб в отриманні навичок і збільшити зсув у бік збільшення кількості цих навичок. Створення більш гнучких переходів від зайнятості до інших соціальних сфер, таких як освіта, дозвілля, родина, громада і виходу на пенсію, може розглядатись як перспективний підхід до поділу існуючої кількості робочих місць серед більшої кількості людей. Ідея такого підходу полягатиме у тому, що у людей з'явиться реальний вибір між різними видами діяльності, не ризикуючи втратити свої робочі місця, пропозиція робочої сили буде зменшена і більше людей зможуть бути задіяні.

Джерард Валендук (Valendus Gerard) виступає за новий баланс між гнучкістю і безпекою. Розвиток гнучких форм праці вимагатиме відображення їх наслідків на соціальне забезпечення. Компанії повинні мати можливість купувати більшу гнучкість, пропонуючи при цьому своїм працівникам відповідну безпеку. Робочі матимуть бажання у забезпеченні більш гнучких умов праці, не відмовляючись від частини своїх соціальних прав. Трудове законодавство і організація соціального забезпечення занадто багато в чому ґрунтуються на типовій моделі праці. Задля об'єднання безпеки і гнучкості, потрібна більш збалансована угода яка повинна бути віднайдена в виробничих відносинах між колективними та індивідуальними домовленостями [21].

Колективні договори необхідні для визначення меж, у яких можлива побудова робочого графіку. Справді, на додаток до гнучкості, якої вимагатимуть роботодавці, саме працівники повинні будуть висувати свої власні вимоги до гнучкості. Сюди можна віднести:

- різні заходи, які будуть поєднувати сімейне і професійне легше життя, відпустка по догляду за дитиною, кар'єрна перерва, суміщення робочих годин з навчальним ритмом дітей, які дозволять реалізувати ідею безперервного навчання і розвитку компетенцій, таких як системи заміни працівників, які задіяні у процесі навчання, творчі відпустки, кредитні години і т.д.;

- заходи щодо аналізу праць, задля компенсації вікового навантаження з більш тривалими святами, адаптованими до кадрових побажань;

- нові методи для поділу робочих місць, такі як «розподіл роботи», вільний час у якості компенсації за понаднормову роботу, додаткові робочі місця для нічних змін та у вихідні дні, скорочення робочого часу для запобігання звільненням.

Все частіше зростатиме необхідність застосування інноваційно-орієнтованої політики, яка спрямована на створення нових робочих місць та розглядатиметься як перспективна стратегія для вирішення проблеми соціальної ізоляції. Проте, традиційна інноваційна політика, спрямована на заохочення значення технологічного прориву, може виявитись менш ефективною для створення нових робочих місць. Замість цього необхідна політика, яка створить загальні умови для безперервного вдосконалення, інформативних інновацій і безперервного навчання у міждисциплінарному плані.

Висновки та перспективи подальших досліджень.
Формування єдиного світового інформаційного

простору і поглиблення процесів інформаційної та економічної інтеграції країн і народів відбуваються шляхом становлення і подальшого домінування нових технологічних устроїв в економіці найбільш передових країн, що базується на масовому використанні сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій. Даний феномен нерозривно пов'язаний з появою глобальних комп'ютерних мереж, які незмірно збільшують потужність та інформаційні можливості окремих комп'ютерів.

При цьому, економічна діяльність суспільства вже в осяжній перспективі буде регулюватися все більшою мірою незалежними від часу і місця інформаційними угодами, а не угодами, які вимагають безпосередньої участі фізичних об'єктів, оскільки організації, які спеціалізуються на виробництві інформації і знань, займуть центральне місце у сфері економічної діяльності суспільства, що створить додаткові можливості для бізнесу, заснованого на наданні інформації і знань людям.

Список використаних джерел

1. Основні показники ринку праці (річні дані) // *Osnovni pokaznyky rynku prac (richni dani)*. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Працевлаштування зареєстрованих безробітних за статтю у 2016 році [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2016 // *Pracjavlashtuvannja zarejestrovanyh bezrobotnyh za statju u 2016 roci* [Elektronnyj resurs] // *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. – 2016. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/rp/sz_br/sz_br_u/pnz_m_u2016.htm.
3. Проблема соціального відчуження в умовах суспільних трансформацій [Електронний ресурс] // Вісник Національної академії державного управління. – 2011 // *Problema social'nogo vidchuzhennja v umovah suspil'nyh transformacij* [Elektronnyj resurs] // *Visnyk Nacional'noi akademii derzhavnogo upravlinnja*. – 2011. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadu_2011_3_29.pdf
4. Ткаченко Л. Г. Феномен соціального відчуження та шляхи його подолання в сучасній Україні: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Л. Г. Ткаченко; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 15 с. // *Tkachenko L. G. Fenomen social'nogo vidchuzhennja ta shljahy jogo podolannja v suchasnij Ukraini: avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk: 09.00.03 – social'na filosofija ta filosofija istorii* / L. G. Tkachenko; Zaporiz. nac. un-t. – Zaporizhzhja, 2008. – 15 s.
5. Толстий Н. В. Соціальне виключення в сучасній Україні: спроба оцінки / Н. В. Толстий // *Укр. соціум*. – 2003. – №1 (2). – С.81–85. // *Tolstij N. V. Social'ne vykluchennja v suchasnij Ukraini: sproba ocinky* / N. V. Tolstij // *Ukr. socium*. – 2003. – №1 (2). – С.81–85. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magecontent.php3?m=8&n=50&c=1078>
6. Amin A. *The Globalization of Economy: An Erosion of Regional Networks?* / Gernot Grabher // *The Embedded Firm: On the Socio-economics of Industrial Networks*. – London: Routledge, 1993. – P.278–295.
7. Beatson M. *Labour Market Flexibility*, Employment Department / Beatson M. // *UK Employment Department, Research Series*. – 1995. – №48.
8. Brown P. *Higher Education and Corporate Realities: Class, Culture and the Decline of Graduate Careers* / Brown P., Scase R. – London: UCL Press, 1994. – 208 p.
9. Brown P. *Cultural Capital and Social Exclusion: Some Observations on Recent Trends in Education, Employment and the Labour Market* / Brown P. // *Work, Employment & Society*. – 1995. – Vol.9. – P.29–51.
10. Castells M. *The Rise of the Network Society*, Maldon Mass / Castells M. – Oxford: Blackwell Publishers, 2009. – 656 p.
11. Duff A. *The Normative Crisis of the Information Society*. – URL: <https://journals.muni.cz/cyberpsychology/article/view/4207/3248>
12. Evans M. *Chunnel Vision: Poverty, social exclusion and the debate on social welfare in France and England* / Evans M., Paugam S., Prelis J. A. // *Discussion Paper 115, Welfare State Programme*, London School of Economics. – 1995.

13. De Foucauld J-B. Exclusion, inegalités et justice sociale / De Foucauld J-B. // *Esprit* (Paris). – 1992. – №182 (June).
14. Hart R. Working Time and Employment / Hart R. – London: Allen & Unwin, 1987.
15. Parker H. Taxes, Benefits and Family Life: The Seven Deadly Traps / Parker H. // *Research Monograph 50*, Institute of Economic Affairs. – London, 1995. – P.149.
16. Salais R. Le chômage: un phénomène de file d'attente / Salais R. // *Economie et statistique* (Paris). – 1980. – №123 (July). – P.67–74.
17. Silver H. Social exclusion and social solidarity: Three paradigms / Silver H. // *International Labour Review*. – 1994. – №133. – P.531–578.
18. Schienstock G. Information Society, Work and the Generation of New Forms of Social Exclusion (SOWING) / Schienstock G. // *TA-Daten-Bank-Nachrichten*. – 1999. – №1. – P.8.
19. Social Exclusion Unit. Bringing Britain together: a national strategy for neighbourhood renewal // Report presented to Parliament by the Prime Minister by Command of Her Majesty. – 1998. – Режим доступу: <http://archive.cabinetoffice.gov.uk/seu/publications10db.html?did=113>
20. Touraine A. Face à l'exclusion / Touraine A. // *Citoyenneté et Urbanité Esprit* (Paris). – 1991. – №169. – P.166–173.
21. Valenduc G. Le travail à distance dans la société de l'information / Valenduc G., Vendramin P. // *Mons: EVO société*. – 1997.
22. Webster F. Theories of Information Society / Webster F. // *International Library of Sociology*. – 2006. – 323 p.
23. First Interim Report (Literature Review). – Tampere. – 1999.
24. Yépez del Castillo I. A comparative approach to social exclusion: Lessons from France and Belgium / Yépez del Castillo I. // *International Labour Review*. – №133. – P.5–6.

*Veryovkin V. V., candidate of philological sciences,
National Pedagogical Dragomanov University
(Ukraine, Kyiv), v.veryovkin@gmail.com*

Social exclusion in the information society

This article is devoted to research of the complex process of transition from industrial society to information system. Basic trends and strategic guidelines for further development of information society were discovered.

Keywords: information, information society, information and communication technologies, social conclusion.

* * *

УДК 322

Гриньків М. В.,
здобувач кафедри політології, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), grinkivmaria@gmail.com

ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ У КОМУНІКАЦІЇ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Аналізується політичний контекст комунікативного середовища релігійних організацій, досліджуються характерні форми комунікативної взаємодії. Проводиться диференціювання релігійної, соціальної, політичної спрямованості суб'єктів комунікативних взаємодій.

Ключові слова: комунікація, комунікативне середовище, релігійна організація, політична інтенціональність.

Сучасності релігійні організації як соціальні інститути в останні кілька років активізували свою зовнішню взаємодію з іншими підсистемами суспільства. Активізація діяльності релігійних організацій виявляється у політичній інтенціональності їх комунікації. Адже враховуючи проблемне поле, в контексті цієї тематики, українського суспільства, така спрямованість сьогодні властива майже кожному соціальному інституту. Не винятком є і релігійна сфера соціуму. Враховуючи вищезгадані чинники у співвідношенні з викликами сьогодення, зазначена проблематика постає особливо актуальною.

Одним із основних завдань, які виконують релігійні організації у суспільстві, є формування світогляду своїх прихожан, який спиратиметься на цінності відповідної релігійної традиції, що в свою чергу допоможе людині розв'язувати буденні проблеми, задовольняти її духовні потреби. Діяльність релігійних організацій у суспільстві проявляється через релігійну практику, різноманітні соціальні заходи та їх ініціативи, дії, висловлювання, звернення представників релігійних спільнот через власні засоби комунікації (веб-сторінки, проповіді вищих ієрархів, що доносяться до локальних релігійних спільнот місцевими священиками, пасторами і т.д.) або через ЗМІ. Релігійне духовенство користується авторитетом у своїх прихожан, тому погляди перших, з того чи іншого позарелігійного, соціального або політичного питання мають неабиякий вплив на членів релігійної організації, а через соціальну взаємодію – і за її межами також.

Враховуючи різноманіття комунікативних зв'язків у релігійному середовищі та за його межами (таких, що спрямовані на інші соціальні інститути) постає необхідність їх аналізу, що зумовлює мету статті.

У статті використовуються дослідження зарубіжних та українських учених. Зокрема, проблеми релігійної комунікації вивчали: білоруська вчена Н. Б. Мечковская, російські дослідники М. Ф. Желновакова та А. Царевський, Е. Романова, українська дослідниця Ю. Лавриш. Проблему впливу релігійного фактору на політику вивчали американські вчені В. Р. Мид, Дж. Геллап, Д. Олд Кеннет.

Слід уточнити використання окремих понять: «політична інтенціональність» та «комунікативне середовище релігійних спільнот». Політична інтенціональність це відповідна спрямованість комунікативних актів. Комунікативне середовище релігійних спільнот ми розглядаємо як взаємовідносини між релігійними та іншими суспільними суб'єктами, в основі яких лежать комунікативні акти.

Дослідження політичної інтенціональності у комунікації релігійних організацій доцільно проводити, визначивши основні її рівні. Відповідно, слід коротко окреслити загальну модель комунікації, що формуватиме порядок дослідження.

Розглянемо основні підходи до розуміння релігійної комунікації. Як зазначають дослідники (релігії), в релігійній практиці виокремлюють три напрямки комунікації: від Бога – до людини; від людини – до Бога; від людини – до людини [1, с. 224]. У контексті нашого дослідження варто брати до уваги всі рівні комунікації, але предметом статті буде тільки один із зазначених – це «від людини до людини». Цей напрям комунікації значно узагальнений, тому необхідно його диференціювати.

В контексті нашого дослідження варто розглянути схему, запропоновану М. Желноваковою, що полягає у поділі релігійної комунікації на: осьову (спілкування людини і бога), внутрішню (спілкування прихожан між собою, священиком, між священиками, та між духовними ієрархами), зовнішню (міжконфесійні відносини, зв'язки з громадськістю та органами державної влади) [2]. «Осьова комунікація» або спілкування із трансцендентним, не входить у предмет, дослідження цієї сфери та не може бути представленим у галузі політичної науки. Беручи до уваги спілкування людей («від людини до людини»), важливими є два аспекти. Перший полягає у формі тексту (в широкому його значенні), яка (форма) визначатиметься